

แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคดี

กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พ.ศ.2559

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผำชัยสวัสดิ์ และรองศาสตราจารย์
ธานี สุขเกษม ที่ได้ให้คำแนะนำ เพื่อให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้ ของ
ชมจันทร์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า
แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้ มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะของคนในสังคม
2. แนวคิดเรื่องพฤติกรรมของบุคคลที่พึงปฏิบัติ
3. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิต

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
นิยามศัพท์เฉพาะ 3	
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า 3	
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด	7
บทที่ 3 แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องได้ร่มใบักดี	11
บทที่ 4 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	16
บรรณานุกรม	18

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่สะท้อนให้เห็นถึงความพอเพียงจะนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่จะทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทย ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 ความว่า “...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะทำให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินอยู่พอกิน ไม่ใช่เราจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่เรามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดอย่างยิ่งยวดได้...” จากพระบรมราโชวาทนี้เห็นได้ว่าบ้านเมืองจะมั่นคงยั่งยืนและพัฒนาความเจริญก้าวหน้าได้นั้น ควรทำให้คนในประเทศมีอยู่มีกินก่อน

นอกจากพระบรมราโชวาทข้างต้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชยังทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ความว่า “...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอกินพอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกินพอมี ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอกินพอมีก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอกินพอมี บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย ...”

พระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นมาจนถึงปัจจุบันว่าหากคนเราดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอมีรู้จักความพอเพียงแล้ว การดำเนินชีวิตก็มีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่ออย่างหลากหลาย เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้อย่างทั่วถึงและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ การนำเสนอแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงผ่านนวนิยายก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เรื่องราวของการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างสรรควรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านและยังเป็นเครื่องสะท้อนแนวคิดของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีที่มีส่วนช่วยสร้างความเพลิดเพลินและพัฒนาความคิดให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน นวนิยายเรื่องได้ร่วมใจรักดีเป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่นำเสนอเรื่องราวบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพระราชดำริที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวไว้ใน การเสวนาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเนื่องในโอกาสทรงครองสิริ

ราชสมบัตินคร 60 ปี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2549 ในหัวข้อ “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาพลังงาน” ได้รับความโดยสรุปว่า “พลังงานเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องใกล้ตัว เพราะเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเรา ลองสังเกตดูสิครับ ทุกวันนี้เราเข้านอนด้วยสภาพจิตใจไม่ค่อยปกติ เพราะไม่รู้ว่ามีเมื่อตื่นขึ้นมาค่าน้ำมันจะขึ้นไปอีกหรือเปล่า พลังนี้ดิตรละเท่าไรก็ยังไม่รู้ เมื่อเริ่มเข้าทำงานราชการนั้น น้ำมันดิตรละ 3-4 บาทเท่านั้น ไม่น่าเชื่อว่าหลังเกษียณมาหกเจ็ดปี ราคา น้ำมันจะขึ้นมา 4 ลิตร 100 บาทแล้ว...แต่เดิมหลักชาวพุทธเราเคยกล่าวว่าสิ่งสำคัญที่สุดของชีวิตคือปัจจัยสี่ แต่พอมาเหลียวดูทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างบ้านอยู่อาศัย อาหารการกิน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ล้วนแต่ใช้พลังงานเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เราบริโภคก็ต้องอาศัยพลังงานในการปรุงแต่งทำให้เราได้สิ่งที่เป็นความสะดวกสบายต่างๆ...ธรรมชาติให้เราอยู่ตลอดเวลา แต่เราก็มาสร้างบ้านหลบเสีย ปิดม่าน ปิดไฟ ปิดแอร์ ตั้งสติสักนิดเถอะครับ ผมคิดว่าเราใช้ชีวิตอย่างสิ้นเปลืองมากๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเสนอเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมาให้เลือกใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตบ้าง ไม่ใช่ให้ไปปลุกถั่ว ปลุกงา อย่างที่หลายคนเข้าใจ ไม่ใช่รัดเข็มขัดจนกลับไปเป็นคนยากจน พระองค์ท่านเพียงอยากให้เราใช้ชีวิตโดยใช้ปัญญา อย่าให้กิเลสตัณหาเป็นตัวนำอยู่ตลอดเวลาเพราะกิเลสตัณหาอันผลักดันให้เรามีความต้องการมากเกินไปเกินเหตุที่ควรจะเป็นในชีวิตจริงๆ เสียด้วยซ้ำ” (http://www.eppo.go.th/royal/m1700_0014.html 27 พย 59)

พลังงานทดแทนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการลดค่าใช้จ่ายและเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มากก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่นำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้พลังงานทดแทน และการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่ปรากฏอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ ได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้

3. ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาดี้ของชมจันทร์ จะสะท้อนให้เห็นแนวคิดของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวคิดหลักของนวนิยายเรื่องนี้

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิด หมายถึง องค์ประกอบของวรรณกรรมประเภทนวนิยายที่เป็นทัศนะ มุมมอง หรือความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องใดเรื่องใด เพื่อให้เข้าใจและมองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิต

5. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องใดเรื่องใด ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นวนิยาย และการวิเคราะห์แนวคิดในวรรณกรรม

5.2 ขั้นจัดกระทำข้อมูล

รวบรวมแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องใดเรื่องใด

5.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องใดเรื่องใด

5.4 ขั้นนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5.5 ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

5.5.1 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

5.5.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่องแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องได้ร่วมไปกับวิถีของชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอแนวคิด มุมมอง หรือทัศนะของผู้เขียน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการแนวคิด

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

ก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา (2550, 40 – 42) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า วัตถุประสงค์สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาการทำความเข้าใจของประชาชนโดยวิธีเรียบง่ายอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์โดยรวมของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพสังคมชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การพัฒนาประเทศมิได้มีแบบอย่างตายตัวตามตำรา หากแต่ต้องเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความหลากหลาย ในขณะเดียวกันเราก็ต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ควบคู่ไปกับการพยายามหาแนวทางหรือวิธีการที่จะดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงให้ดำเนินไปได้อย่างสมดุลสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจจะได้รับ ไม่ให้กระแสเหล่านั้นมาทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนจนต้องล่มสลายไป จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเริ่มจากการสร้างพื้นฐาน “ความพอกินพอใช้” ของประชาชนในชาติเป็นส่วนใหญ่ ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจตามลำดับ เพื่อจะได้เกิดความสมดุลทางด้านต่าง ๆ หรือเป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งโดยสร้างความพร้อมทางด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ที่ไม่ใช่เป็นการ “ก้าวกระโดด” ที่ต้องใช้ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ มาเป็นตัวกระตุ้น เพียงเพื่อให้เกิดความทันกันในช่วงหนึ่ง ซึ่งในที่สุดประชาชนไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการและการแข่งขันดังกล่าวได้ ... บทบาทและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปได้ ดังนี้

- 1) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้เกิดการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เน้นการใช้ศักยภาพของคนและแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด เพื่อให้ชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนอยู่รอด

- 2) ทำให้เกิดความเข้มแข็งในจิตใจ โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ทางพระพุทธศาสนาเมื่อพึ่งตนเองได้แล้วก็ทำให้จิตใจสงบ เข้มแข็ง ไม่วิตกกังวล
- 3) เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ สัมครสมานสามัคคีภายในชุมชนเดียวกัน
- 4) แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าพอมีพอกินแล้วก็จะทำให้ลดปัญหาความยากจนลงได้
- 5) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นความพอดีด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ตามศักยภาพ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่ พอกินตามอัตภาพและฐานะของตนเองอย่างไม่เกินกำลัง
- 6) ด้านสังคม ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกกำลังและที่สำคัญมีกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง
- 7) ด้านเกษตรกร แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ (1) ยึดหลักความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย (2) รู้จักการรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มเพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ และ (3) รู้จักสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้กว้างขวางหลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาครัฐในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข้อมูลข่าวสาร
- 8) ด้านการเมือง ถ้าทุกฝ่ายน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะส่งผลให้กลไกการพัฒนาทางการเมืองของประเทศเกิดความเข้มแข็ง การเมืองภาคประชาชนเกิดเป็นรูปธรรม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาเสริมสร้างพลังประชาชนและพัฒนาทุนทางสังคมบนพื้นฐานของการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)
- 9) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงเป็นขั้นตอนไป
- 10) ด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงทำให้จิตใจของมนุษย์เข้มแข็งยืนหยัดต่อสู้กับความยากลำบาก พึ่งพาตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี มีความเอื้ออาทรต่อกัน ประนีประนอม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
- 11) ด้านเทคโนโลยี ทำให้รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง โดยสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

สุภาวดี ยาดี (2555) (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ศึกษาเรื่องวรรณกรรมไทยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมไทยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ประเภท มีรูปแบบการประพันธ์ 4 รูปแบบ คือ นวนิยาย นิทาน นวนิยายสำหรับเด็กและเยาวชน และการ์ตูน มีการใช้ภาษาเชิงวิชาการ พรรณนาโวหาร และอุปมาโวหารพรรณนาฉาก

ใช้บรรยายโวหารในการเล่าถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้สาธกโวหารยกตัวอย่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนิทาน ด้านโครงเรื่อง พบว่า มี 3 ลักษณะ 1)โครงเรื่องแสดงพฤติกรรมการบริโภค นิยามและความใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ด้านเนื้อหา พบว่า แก่นเรื่องคือผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตสามารถนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก้ไขปัญหได้ ด้านตัวละครพบตัวละคร 2 ลักษณะ คือ 1) ตัวละครในชนประกอบไปด้วย นักปกครองท้องถิ่น และชาวบ้านที่มีฐานะยากจน 2)ตัวละครในเมือง ด้านฉากพบฉาก 2 ลักษณะ คือ ชนบทและในเมือง ด้านบทสนทนา พบว่า ตัวละครนักปกครองท้องถิ่นจะเป็นผู้เล่าถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้ฟังเป็นตัวละครชาวบ้าน ด้านความขัด พบความขัดแย้งระหว่างสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับความขัดแย้งระหว่างจิตใจของตัวละครเอง ด้านปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดในการนำเสนอ พบว่า โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และความขัดแย้ง มีลักษณะคล้ายคลึงกันจนขาดความน่าสนใจ รวมไปถึงข้อจำกัดในด้านการผลิตและการเผยแพร่ พบว่า วรรณกรรมไทยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผลิตขึ้นในช่วงวาระสำคัญเท่านั้น

นนท์จรัส วงศ์วิชัยวัฒน์ (2553) ได้ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทย ในกลุ่มนวนิยายไทยที่มีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก่อนได้รับอิทธิพลจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนวนิยายไทยที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลการศึกษา พบว่า ในนวนิยายไทยทั้ง 6 เรื่องที่เลือกศึกษามี 3 เรื่องที่สัมพันธ์กับชุมชน โดยนำเสนอผ่านฉากในชนบทเป็นหลัก ส่วนอีก 3 เรื่อง มีหลักปฏิบัติเป็นปัจเจกและครอบครัว โดยนำเสนอผ่านฉากในเมือง ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า สังคมชนบทมีโอกาสที่จะใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนได้ดีกว่าสังคมเมือง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 6 เรื่อง มีลักษณะร่วมกัน คือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาทางพระพุทธศาสนา การมีคุณธรรม ความสัมพันธ์กับวิถีเกษตรกรรม ชาติพันธุ์ และการมีสุขภาพดี จึงเป็นข้อตรงข้ามระบบทุนนิยม แต่สามารถอยู่ร่วมกับระบบทุนนิยมได้ โดยใช้แนวคิดนี้กำกับทุนนิยมให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับวิถีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีบางเรื่องที่ทำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทยก่อนและหลังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีการใช้ชุดความคิดที่เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันที่ระบบการจัดการ และการขยายความผลสู่ชุมชน ในส่วนของวิธีการนำเสนอ นั้น ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก ชื่อเรื่อง การเล่าเรื่อง และโวหารแสดงทัศนะหรือคำคม โดยสรุปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทยทั้ง 6 เรื่อง มีคุณค่าทางจิตใจและทางปัญญา

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

ธวัช ปุณโณทก (2527 ,109) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การวิเคราะห์แนวคิดไว้ว่า “การวิเคราะห์แนวคิดพิจารณาจากที่ผู้เขียนจะเป็นผู้เสนอทัศนะผ่านตัวละครหรือผ่านเรื่องราวมาสู่ผู้อ่าน”

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539 ,72 – 73) ได้กล่าวถึงแนวคิดหรือทัศนะของผู้เขียนไว้ว่า “ทรรศนะหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์ สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่แลเห็นง่ายนัก ยิ่งถ้าหากผู้ประพันธ์ไม่ค่อยมีความคิดเห็นของตนแน่แน มีแต่พร่ำ ๆ หรือมีไปตามความนึกคิดของผู้อื่น ยิ่งทำให้แลเห็นทรรศนะในนวนิยายของนักประพันธ์นั้นยากขึ้นไปอีก บางคราวนักประพันธ์บางคนมีทรรศนะที่น่าสนใจ อาจแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกันไปในตัว แต่นักอ่านย่อมพยายามจับความคิดเห็นของนักประพันธ์ให้ได้ การอ่านจึงจะออกผล ในการพิจารณาทรรศนะของนักประพันธ์ เราอาจพิจารณาจากคำพูดของตัวละคร จากวิธีการที่นักประพันธ์บรรยายแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาตรง ๆ หรืออาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เราอาจพิจารณาด้วยว่า นักประพันธ์ใช้กลวิธีอะไร เช่น ให้ตัวละครสองตัวสนทนาโต้แย้งกัน แล้วทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่องนั้นเกิดขึ้น ให้ความคิดเห็นของตัวละครที่มีความคิดนึกตรงกับตนเป็นฝ่ายถูก หรืออาจทำให้ตัวเอกของเรื่องมีทรรศนะตรงกับทรรศนะของตน หรือทำให้ตัวที่ไม่สำคัญกล่าวถึงทรรศนะของตนปรากฏให้แจ่มแจ้ง บางคนก็แอบแฝงไว้ต้องเพ่งพิศกันมากจึงจะจับได้ว่าผู้ประพันธ์มีความคิดเห็นอย่างใดกันแน่ หรืออาจต้องอ่านหนังสือที่นักประพันธ์คนหนึ่งคนใดแต่งหลายเรื่องแล้วจึงจะจับได้ก็มี”

สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ (2520, 12-14) ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดหรือแก่นเรื่องไว้ว่า

แก่นเรื่องมี 4 ชนิด คือ

1) แก่นเรื่องแสดงทัศนะ คือ แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งเสนอหรือแสดงทัศนะความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ต่อค่านิยมในสังคม ต่อคุณธรรมและสิ่งตรงกันข้ามกับคุณธรรม ต่อสภาพความเป็นไปของผู้คน ชีวิตประจำวัน เหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งแยกย่อยได้ ดังนี้

1.1) แก่นเรื่องแสดงทัศนะต่อค่านิยมในสังคม เช่น ในสังคมยกย่องคนมีเกียรติยศอันวัดได้ด้วยตำแหน่งหน้าที่การงาน ฐานะที่มั่งคั่งร่ำรวย ยกย่องผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงว่าเป็นบุคคลที่น่านับถือ

1.2) แก่นเรื่องแสดงทัศนะต่อคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ หน้าที่การงาน ต่อชาติบ้านเมือง ความกตัญญูต่อบุคคล ความเมตตาปรานี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.3) แก่นเรื่องแสดงทัศนะต่อสิ่งตรงข้ามกับคุณธรรม เช่น ความคดโกงหลอกลวง การทรยศขายชาติ ความอวดดีอวดตน ความอกตัญญู ความมีจิตใจอันคับแคบ ความไร้กรุณา ทั้งทัศนะต่อค่านิยมและต่อคุณธรรมหรือสิ่งที่ตรงข้ามกับคุณธรรมนี้ อาจเป็นตัวแนวคิดได้โดยตรงหรืออาจคลี่คลายออกไปเป็นแนวคิดที่แสดงพฤติกรรมที่สะท้อนทัศนะดังกล่าวเหล่านั้น

2) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ คือ แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร แนวคิดแบบนี้ถ้าผู้แต่งมุ่งเสนอแต่อารมณ์ความรู้สึกนี้ก็หมายความว่าผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครหรืออาจต้องการให้ผู้อ่านทั้งรับรู้และมีส่วนร่วมรู้สึกคือเกิดอารมณ์คล้อยตามตัวละครในเรื่องด้วย

3) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม คือ แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งเสนอพฤติกรรมของตัวละครและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเรื่อง จะเป็นส่วนสำคัญของเรื่อง

4) แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ ได้แก่ แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งแสดงภาพบางอย่างหรือเหตุการณ์บางตอน บางช่วงชีวิตของตัวละคร

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2514, 8) ได้แบ่งแนวคิดออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1) แนวคิดแสดงทฤษฎี คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอหรือแสดงทฤษฎีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ค่านิยมในสังคม ค่านิยมต่อคุณธรรม และค่านิยมต่อสภาพความเป็นอยู่

2) แนวคิดแสดงอารมณ์ คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงอารมณ์และความรู้สึกของตัวเอง เช่น ความรัก ความเหงา ความว้าเหว่ ความอิจฉาริษยา ความกลัว ความแค้น ความหึงหวง ความเกลียดชัง เป็นต้น ซึ่งผู้ประพันธ์มุ่งเสนอให้ผู้อ่านหรือต้องการให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามตัวละครในเรื่อง

3) แนวคิดแสดงพฤติกรรม คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอพฤติกรรมของตัวละคร และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเรื่องจะเป็นส่วนสำคัญของเรื่อง อาจเกิดขึ้นจากการคลี่คลายมาจากทฤษฎีต่อค่านิยมหรือคุณธรรม เช่น ทฤษฎีต่อคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูรู้คุณ ก่อให้เกิดพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงกตเวทิตี คือ การตอบแทนบุญคุณ หรือความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ เช่น ความรู้สึกหึงหวงอย่างรุนแรง อารมณ์เหงาว่าเหว่ อันเป็นพื้นฐานของตัวละครที่จะแสดงออกมา

4) แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์บางตอนของชีวิต เป็นต้น

ไพโรธ เลิศพิริยกุล (2539, 144-146) อธิบายองค์ประกอบของ นวนิยายไว้ว่า นิยายมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) เนื้อเรื่อง (Story) ต้องมีเนื้อหาของเรื่องที่จะนำมาเขียนมีแก่น (Theme) ของเรื่อง มีสาระของเรื่อง ตลอดจนความเหมาะสมมีเหตุผลในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

2) ฉาก (Setting) หมายถึง การเขียนที่ก่อให้เกิดมโนภาพแก่ผู้อ่านจนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด เพื่อให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันโดยตลอด ทำให้เกิดความสมบูรณ์ เมื่ออ่านแล้วจะทำให้เกิดอารมณ์และมโนภาพตามไปได้ทันที เช่น ภาพความขัดแย้ง ความอุดมสมบูรณ์ สงคราม ความอดอยาก การตื่นกลัว เป็นต้น ซึ่งการสร้างฉากดังกล่าวจะสัมพันธ์กับท้องเรื่องและตัวละครไปโดยตลอด

3) โครงเรื่อง (Plot) หมายถึง การจัดลำดับเรื่องไว้เป็นขั้นตอน การปล่อยตัวละคร การผูกเรื่อง การเรียงเหตุการณ์ การขึ้นต้น การจบเรื่อง ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบการเขียนนวนิยายกับการสร้างบ้าน

ตัวนวนิยายเปรียบเหมือนตัวบ้านที่สร้างขึ้นมา ส่วนโครงเรื่องก็เปรียบเหมือนแปลนบ้าน ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนแบบไว้อย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุมนั่นเอง

4) ความคิดหรือทัศนะของผู้แต่ง (Point of View) หมายถึง ข้อคิดหลักอย่างใดอย่างหนึ่งที่แฝงไว้ในนวนิยายแต่ละเรื่อง ข้อคิดหรือแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนอาจเสนอโดยเขียนลงไปเลย ให้ตัวละครเป็นคนพูด หรือจะให้ผู้เขียนได้เห็นเองอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ส่วนการเสนอแนวคิดจะใช้เทคนิคอย่างไร เป็นวิธีการของผู้แต่งนวนิยายแต่ละคนว่าจะใช้แบบใดตามที่ถนัดหรือตามแบบที่เขาเห็นว่าเหมาะสม นวนิยายทุกเรื่องจะมีความคิด หรือทัศนะของผู้แต่งปรากฏอยู่ เพียงแต่จะชัดเจนหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

5) การสร้างตัวละคร (Characters) หมายถึง การสร้างลักษณะนิสัยของตัวละคร แต่ละตัวให้เกิดความเด่นชัด เหมาะสมกับท้องเรื่อง

6) การปิดเรื่อง (Ending) หมายถึง ตอนจบของเรื่อง ผู้แต่งนิยายจะกำหนดได้โดยว่าจะปิดเรื่องอย่างไร จะเลือกเอาแบบพลิกความคาดหมาย แบบโศกนาฏกรรม หรือแบบสุขนาฏกรรม ก็แล้วแต่ว่าการวางโครงเรื่องจะปิดเรื่องด้วยวิธีใด

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

ภณิดา จิตนุกูล (2547) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของศิลา โคมฉาย ผลการวิเคราะห์ในประเด็นแนวคิด พบว่า ศิลา โคมฉาย เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเหมาะสมและมีคุณค่าสอดคล้องกับยุคสมัยในสังคม ดังนี้คือ พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อและแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ผลการวิเคราะห์ในประเด็นกลวิธีการเสนอแนวคิด พบว่า ศิลา โคมฉาย มีความสามารถใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดได้ดีและเหมาะสม ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ ชวนติดตาม โดยนำเสนอ 4 วิธี ดังนี้คือ วิธีการเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร มีการเสนอแนวคิดผ่านกระแสนึกของตัวละครผ่านการบรรยายลักษณะของตัวละคร และผ่านบทสนทนาของตัวละคร วิธีการเสนอแนวคิดผ่านชื่อเรื่อง ซึ่งนำเสนอผ่านชื่อเรื่องโดยตรงและโดยอ้อม วิธีการเสนอแนวคิดผ่านฉาก เสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นสถานที่ เสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นเวลา และเสนอแนวคิดผ่านฉากการดำเนินชีวิตของตัวละคร และวิธีการเสนอแนวคิดผ่านสัญลักษณ์

นันทนัย ประสานนาม (2548) ได้ศึกษาเรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ.2535 – 2545 : การศึกษาแนวคิดและกลวิธี พบว่า ในแง่แนวคิดและกลวิธี พบว่า แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ การวิจารณ์ความบกพร่องของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะนักการเมือง การวิจารณ์สังคมเมืองในฐานะสังคมทุนนิยมสมัยใหม่และการวิจารณ์สังคมไทยในประเด็นอื่น ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางจริยธรรม กลวิธีเสียดสีปรากฏผ่านการสร้างองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และกลวิธีทางภาษา ลักษณะเด่นที่พบคือ เรื่องสั้นแนวเสียดสีส่วนใหญ่ใช้โครงเรื่องธรรมดา เพื่อสื่อแนวคิดวิจารณ์และใช้เนื้อเรื่องเพื่อสร้างความขบขัน

ส่วนโครงเรื่องซับซ้อนเน้นเล่นกับความหมายของผู้อ่าน ตัวละครเป็นองค์ประกอบหลักที่นักเขียนใช้โจมตีเป้าหมายของการเสียดสี โดยเฉพาะตัวละครมนุษย์และตัวละครที่ไม่ใช่มนุษย์ ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องกับมาตรฐานปกติทั้งด้านรูปลักษณ์และพฤติกรรม ทั้งนี้หากที่พบยังมีบทบาทในการสร้างความซับซ้อนด้วยกลวิธีประพันธ์ที่สำคัญ คือ กลวิธีการเลือกให้ผู้เล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเขียนในการวิจารณ์เป้าหมายของการเสียดสี กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องทั้งหมดทำหน้าที่ในการสร้างเอกภาพของเรื่อง เร้าความสนใจของผู้อ่าน ตลอดจนลงความคิดของผู้อ่านเพื่อจะนำไปสู่การพลิกความหมาย นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเรื่องสั้นในรูปแบบพิเศษเพื่อสร้างความซับซ้อน และเป็นการทดลองรูปแบบใหม่ ๆ ของเรื่องสั้นซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเรื่องสั้นแนวเสียดสีในช่วงเวลานี้ กลวิธีทางภาษาที่พบเน้นสร้างความซับซ้อนจากความไม่เข้ากัน กลวิธีที่โดดเด่นคือการใช้ถ้อยคำแฝงนัยเพื่อประชดประชันเป้าหมายของการเสียดสีให้เกิดความเจ็บปวด และการสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบที่แสดงให้เห็นความสามารถของนักเขียน ในการพลิกแพลงภาษาเพื่อใช้ในการเสียดสี ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่เด่นชัดระหว่างแนวคิดกับกลวิธีในเรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทย นักเขียนสามารถเลือกใช้กลวิธีเสียดสีที่หลากหลายในการวิจารณ์สังคมไทยได้อย่างแหลมคม

บทที่ 3

แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาด

แนวคิดเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นทัศนะของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งปรากฏอยู่ในเนื้อหาของนวนิยายในหลายลักษณะ เช่น ในบทสนทนาของตัวละคร บทบรรยาย ซึ่งนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบกาด ของ ชมจันทร์ มีแนวคิดหลักเพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นอกจากนั้นยังมีแนวคิดในแง่มุมต่าง ๆ อีก ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะของคนในสังคม

ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองของคนต่างจังหวัดที่มีต่อคนกรุงเทพฯ ไว้ว่า คนกรุงเทพฯ เป็นคนที่หวังผลประโยชน์จากผู้อื่นหรือเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ ดังตัวอย่าง

“พวกนายทุนหน้าเลือดจากกรุงเทพฯ ที่ชอบเข้ามาว่านซื้อผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์และเปี่ยมไปด้วยทัศนียภาพที่แสนสวยงามในหมู่บ้านเขากะหมอก เพื่อนำไปทำเป็นบ้านพักไฮมสเดย์ไว้ให้บรรดานักท่องเที่ยวแห่กันเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งจะช่วยสร้างผลกำไรอันมหาศาลเข้ากระเป๋าของพวกเขาอีกไม่รู้เท่าไร...เพราะสิ่งที่พวกคนกรุงสนใจมีแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวเพียงเท่านั้น” (หน้า 32)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นมุมมองของคนต่างจังหวัดที่มีต่อคนกรุงเทพฯ โดยเห็นว่าคนกรุงเทพฯ มักจะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากพื้นที่ของชาวบ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าจะคำนึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชาวบ้านหรือชุมชน หรือในคำว่า

“คนสมัยนี้ดูหน้าแล้วรู้จักกันซะที่ไหนล่ะ ยิ่งเป็นคนที่มาจากกรุงเทพฯ ด้วยแล้ว ชอบโกหกหลอกลวงกันเป็นว่าเล่นเลยเชียะ...” (หน้า 34)

2. แนวคิดเรื่องพฤติกรรมของบุคคลที่พึงปฏิบัติ

สิ่งที่บุคคลพึงปฏิบัติควรเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนไว้ให้เห็นหลายตอน เพื่อย้ำให้เห็นสิ่งที่บุคคลพึงกระทำ นอกจากจะเป็นผลดีแก่ตนเองแล้วยังไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นด้วย ดังปรากฏในคำว่า

“แต่สิ่งที่พอกลัวก็คือ พ่อไม่อยากให้แก้ไขความสามารถที่มีมั่งแต่จะหาผลกำไรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น”

“คุณพ่อหมายความว่ายังไงเหรอครับ !?” เป็นครั้งแรกที่จิรเมธเบือนหน้าจากท้องถนน เพื่อหันมาหาคำตอบของสิ่งที่เขาไม่ค่อยจะเข้าใจสักเท่าไรในแวตตาของบิดา ในขณะที่ชายสูงวัยผู้เคยผ่านโลกมาอย่างโชกโชนกล่าวสั่งสอนลูกชายด้วยสัมผัสเสียงที่อ่อนโยนว่า

“จำไว้นะจิม การที่เรามีมากกว่าคนอื่น ไม่ได้หมายความว่าเราอยู่เหนือหรือยิ่งใหญ่กว่าใครเขาไม่ว่าจะยากดีมีจน...คนเราทุกคนก็เกิดมาเท่าเทียมกัน”

“แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ที่รับว่าสมัยนี้เงินคือพระเจ้าที่สามารถบันดาลอำนาจทุกสิ่งให้เราได้” จิรเมธแย้งขึ้นอย่างไม่เห็นด้วย เพราะเขาถือคติว่าด้วยมองโลกในความเป็นจริงมากที่สุด

“ที่แกพูดมามันก็จริง แต่จิมรู้ไหมว่าบนโลกใบนี้ยังมีอะไรอีกหลายอย่างที่ไม่เงินซื้อไม่ได้ อย่างเช่นความจริงใจไงล่ะ” (หน้า 72-73)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคนเราไม่ควรทำสิ่งใดที่จะเป็นการเอาเปรียบผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เพียงเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์ โดยผู้เขียนยังย้ำให้เห็นอีกว่า คนเราไม่ควรจะคำนึงถึงเพียงแค่งินทองที่จะได้รับ ดังความ “มันเป็นความผิดของเขาเอง ที่ส่งบุตรชายเพียงคนเดียวไปเรียนรู้โลกกว้างในเชิงธุรกิจยังประเทศที่เจริญแล้ว เลยเป็นเหตุให้ความคิดความอ่านของเขาถูกหล่อหลอมเอาไว้ด้วยค่าของเงินตราซึ่งอยู่เหนือกว่าสิ่งอื่นใด และละเลยศีลธรรมจรรยาอันดีงามไปเสียจนสิ้นเช่นนี้” (หน้า 72) และยังปรากฏในข้อความอื่นๆ อีก ดังความ

“ตาจิม...พ่อของลูกนะเป็นหนี้แผ่นดิน ทั้งอาศัยบุญญาได้เกิด เติบโตและเป็นที่ทำมาหากินอยู่ทุกวันนี้ แล้วแกจะไม่ให้พ่อทดแทนบุญคุณของท่านเลยเชียวหรือ?” (หน้า 92)

“... การที่ลูกคิดจะทำอะไรสักอย่าง ไม่ใช่สักแต่เอาอารมณ์ตัวเองเป็นใหญ่ ลูกควรจะนึกถึงความสุขส่วนรวมของคนหมู่มากเอาไว้เป็นที่ตั้ง แล้วลูกจะพบความสุขในการทำงานเพื่อคนอื่นอย่างแท้จริง” (หน้า 135)

“... คนเราต่างก็เคยผิดพลาดด้วยกันทั้งนั้นแหละ อยู่ที่ว่าใครจะทำใจยอมรับและหาทางแก้ไขปัญหาได้หรือเปล่า” (หน้า 138)

ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทั้งเรื่องการยอมรับและเข้าใจในตัวของบุคคลอื่น และเรื่องพฤติกรรมของตนเองที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นและส่วนรวม รวมทั้งต้องรู้จักตั้งคำถามต่อแผ่นดินเกิดของตนเอง

3. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดสำคัญของนวนิยายเรื่องไต้ฝุ่นโบกัตต์ เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นสิ่งที่ผู้คนพึงกระทำ หากดำเนินตามแนวคิดนี้จะทำให้การใช้ชีวิตสามารถดำเนินไปได้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังปรากฏในคำว่า

“พอเก็บเกี่ยวผลมันได้แล้ว เราก็จะเอาไปบีบน้ำมันออกมา แล้วจึงจะไปผสมเอทานอลกับสารเร่งปฏิกิริยา มันถึงจะได้ไบโอดีเซลกับกลีเซอริน ทีนี้เราก็แยกมันออกจกันซะ จากนั้นค่อยเอาน้ำมันไบโอดีเซลที่ได้ไปใช้หรือขายอีกที” ...

“แล้วส่วนที่เหลือล่ะ นำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีกได้ไหม ?” เกริกเกียรติถามต่อด้วยความอยากรู้

“ได้เยอะเชียวละ เห็นหนูว่ามันน่าจะเอากลีเซอรินไปทำเป็นสบู่ไว้ใช้และขายต่อด้วย ส่วนกากของสบู่ดำ นางหนูมันจะเอาไปทำปุ๋ยกับพวกเชื้อเพลิงแข็งอีกที...” (หน้า 89-90)

แนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์จากสิ่งของอย่างรู้คุณค่าและคุ่มค่านั้นเป็นส่วนหนึ่งภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ต้องการให้ทุกคนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีอยู่ โดยชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากพืชที่สามารถนำมาใช้น้ำมันเชื้อเพลิงได้ ในที่นี้คือการใช้สบู่ดำมาทำไบโอดีเซล และยังปรากฏในตอนที่ตัวละครสนทนากันเรื่องประโยชน์ของไบโอดีเซล

คำว่า

“พอดีฉันอยากรู้ถึงสรรพคุณของไบโอดีเซลที่เธอทำอยู่ว่า...มันดียังไงนะ?” ...

“อย่างแรกเลยไบโอดีเซลเอามาเป็นเชื้อเพลิงทดแทนน้ำมันดีเซลได้...จากตรงนี้นั่นก็ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยนะ...ก็ไบโอดีเซลนะมันไปช่วยหล่อลื่นแทนกัมมะถันในน้ำมันดีเซลเลยช่วยลดฝุ่นละอองหรือพวกควันดำได้ เพราะทำให้เครื่องยนต์เผาไหม้สมบูรณ์จนไม่เกิดการอุดตัน...ในอนาคต...แนวโน้มของการใช้เชื้อเพลิงจะเพิ่มปริมาณสูงขึ้น เพราะภาคอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตจนนักวิชาการหลายคนคาดการณ์ว่า อีกสี่สิบปีข้างหน้าน้ำมันปิโตรเลียมอาจจะหมดไปจากโลก...นายรู้ไหมว่านอกจากเราจะผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากต้นปาล์มและน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว ต้นสบู่ดำก็เป็นพืชอีกชนิดที่เราสามารถนำผลของมันมาสกัดเอามาทำน้ำมันได้เหมือนกัน แถมกลีเซอรินที่แยกตัวออกมา เราก็จะเอาไปทำเป็นสบู่ ส่วนกากที่เหลือก็ยังสามารถทำเป็นปุ๋ยได้อีกด้วย” (หน้า164-165)

หรือในตอนที่ยังบรรยายถึงประโยชน์ของน้ำมันไบโอดีเซล ความว่า

“...ด้วยเหตุที่น้ำมันไบโอดีเซลนั้นอาจจะไม่ได้สร้างผลกำไรให้มากมายก่ายกองอย่างที่เจ้าตัวต้องการ

แต่หากมองกันระยะยาวละก็ ของที่เราผลิตใช้เองภายในประเทศอย่างไรก็ย่อมดีกว่าไปซื้อหามาจากบ้านเมืองอื่นที่อาจจะมียาเสพติด ซึ่งมันจะช่วยลดเงินตราที่รั่วไหลออกไปได้ มีหน้าซำยังช่วยลดต้นทุนค่าขนส่ง เราจึงซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ได้ราคาถูกลงไปด้วย และข้อดีที่สำคัญอีกอย่างก็คือ ยังเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนไทยอีกทางหนึ่งนั่นเอง” (หน้า 285)

ทั้งยังชี้ให้เห็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชใน

ความว่า

“นี่...ทำไมพ่อเธอถึงได้ลงทุนทำน้ำมันไบโอดีเซล แทนที่จะไปทำอย่างอื่นที่ได้กำไรกว่านี้ล่ะ” เป็นชายหนุ่มที่หาเรื่องชวนคุยไปพลาง ๆ

ลัลนาหยุดคิด แล้วทบทวนสิ่งที่บิดาทำมาทั้งหมด เพื่อตอบคำถามให้คนข้างกายเข้าใจอย่างกระจ่างถึงความปรารถนาเดียวของท่าน

“เพราะพ่อจำซาบซึ้งและประทับใจในพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านที่ทรงคิดและทำเพื่อราษฎรอย่างพวกเราทุกคน” คนเล่าบอกด้วยความปลื้มปิติอย่างล้นเกล้า ก่อนเย้ยต่อด้วยน้ำเสียงเศร้าสร้อย

“แต่คนที่รับและเห็นคุณค่านั้นมีน้อยมาก พ่อจำเลยคิดอยากจะสานต่อแนวทางตามพระราชดำริ เพราะหวังว่าอย่างน้อยในวันหนึ่งข้างหน้า คนไทยจะได้ตระหนักถึงความรักความห่วงใยของพระองค์ที่มีต่อปวงชน แล้วช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเช่นน้ำมันที่มีอยู่ไม่หมดไป เพื่อที่ประเทศของเราจะได้ยังคงมีใช้...ไม่ลำบาก” (หน้า 137-138)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิต

ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ไว้อย่างหลากหลาย ทั้งในเรื่องความเชื่อของคนในสังคม การคบคน วัฒนธรรมทางสังคม

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้คนในสังคมดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ทั้งยังมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในแง่มุมต่าง ๆ ในเรื่องได้เริ่มไปภาคนี้ได้แสดงให้เห็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า

“ที่นี้เรามีความเชื่อกันอยู่นะฮะว่า ถ้าคนโสดเข้ามาลอดที่ช่องตรงกลางและอธิษฐานขออะไร ก็จะได้พบเนื้อคู่ ส่วนช่องทางซ้ายมือมีไว้สำหรับให้คนที่แต่งงานแล้วมาลอดขอความสุขในชีวิตคู่ และช่องทางขวาลอดขอพรให้มีกิ๊กเยอะ ๆ ฮะ” โกดท์หนุ่มกล่าวเสริม น้ำเสียงเจือไปด้วยแวตลกขบขัน จิรเมธทำตาพองเกินกว่าจะศรัทธาและยอมลอดช่องตามตำนานปรัมปราที่ตนกำลังได้ยิน เพราะเขาจะเชื่อในสิ่งที่สามารถจับต้องหรือพิสูจน์ได้ (หน้า 217)

ทั้งยังปรากฏคำสอนที่คนในสังคมพึงปฏิบัติตาม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ดังความ

เธอเป็นคนไทยนะ และก็ยึดมั่นในจารีตประเพณีอันดีงามอย่างเคร่งครัดเสียด้วย แล้วจะให้มาปล่อยตัวปล่อยใจยอมให้ใครเขยชมง่าย ๆ ได้อย่างไรกันล่ะ ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นคนที่เธอสนใจอยู่ก็ตาม

“เขยจัง!” คนที่โตมากับสังคมและวัฒนธรรมต่างชาติ กลับเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ (หน้า 301)

รวมทั้งการสอนให้คนรู้จักเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังความ

“แต่ถ้าเราัวแต่ยึดติด ไม่ลองเปลี่ยนใช้อย่างอื่นดูบ้าง มันก็เท่ากับพวกเราปิดโอกาสตัวเอง แล้วแบบนี้เราจะรู้ได้ยังไงครับว่าอะไรดี อะไรเหมาะกับเราที่สุด” (หน้า 422)

แนวคิดที่ชมจันทน์นำเสนอขึ้นเป็นแนวคิดที่คนในสังคมสามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งเพื่อการพัฒนาตนเอง การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะการใช้ชีวิตดำเนินตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

จากรายงานการวิจัยเรื่องแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้

4.2 ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้ของชมจันทร์ จะสะท้อนให้เห็นแนวคิดของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวคิดหลักของนวนิยายเรื่องนี้

4.3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นวนิยาย และการวิเคราะห์แนวคิดในวรรณกรรม

4.3.2 ขั้นจัดกระทำข้อมูล

รวบรวมแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้

4.3.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้

4.3.4 ขั้นนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4.3.5 ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) สรุปผลการศึกษาค้นคว้า
- 2) อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4.4 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้ พบว่า นวนิยายเรื่องไต้ร่มใบภาคใต้มุ่งเน้นนำเสนอแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับความสำคัญของไบโอดีเซลเป็นสำคัญ

ซึ่งไบโอดีเซลเป็นพลังงานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือนหรือชุมชนได้ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังพบแนวคิดอื่น ๆ ดังนี้

5. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะของคนในสังคม
6. แนวคิดเรื่องพฤติกรรมของบุคคลที่พึงปฏิบัติ
7. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
8. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิต

4.5 อภิปรายผล

การอภิปรายผลเกี่ยวกับผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากนวนิยายเรื่องไต้ฝุ่นใบกดี ซึ่งจะพบว่า นวนิยายเรื่องนี้มุ่งเน้นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน เป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการพึ่งพาตนเองและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ฝุ่นใบกดีเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกันที่ต้องการชี้ให้เห็นสิ่งที่คนในสังคมหรือในชุมชนพึงปฏิบัติ รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ที่ต้องรู้จักเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นวัฒนธรรมอันดีของไทย

4.6 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไต้ฝุ่นใบกดีไปใช้แนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้

- 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเรื่องแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องต่าง ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : วังอักษร
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นนท์จรัส วงศ์วิชัยวัฒน์. (2553). **แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทย**. ปรินญาศิลปศาสตร์
มหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัทธนัย ประสานนาม. (2548). **เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ.2535 – 2545 : การศึกษา
แนวคิดและกลวิธี**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2539). **แฉ่งวรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ไพโรธ เลิศพิริยกุลม. (2539). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการ
สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ภณิดา จิตนุกูล. (2547). **วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของ
ศิลา โคมฉาย**. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุดารัตน์ เสรีวัฒน์. (2520). **วิวัฒนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ.2475**. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี ยาคี. (2555). **วรรณกรรมไทยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. (2514). อ้างถึงใน เจียง นานานาน. (2555). **กลวิธีการแต่งและแนวคิด
ในนวนิยายชุดความสุขของกะทิ โดย งามพรรณ เวชชาชีวะ** . วิทยาลัยศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- http://www.eppo.go.th/royal/m1700_0014.html. (27 พฤศจิกายน 2559).

